

Шкандибаюча судова реформа. Що треба зробити у 2024-му році

30 січня 2024 р., 13:09

👁 678 💬 0

Шкандибаюча судова реформа. Що треба зробити у 2024-му році

2023-го українським судам довіряло лише 12% громадян. Воно й не дивно: суспільство було шоковане низкою гучних скандалів.

Чого лишень варті історії викриття на хабарі у майже 3 млн дол. голови Верховного суду [Князєва](#) та загибелі нацгвардійця на блокпосту під колесами авто, за кермом якого перебував (імовірно, п'яний) голова Макарівського райсуду Київської області [Олексій Тандир](#). Щоб повернути довіру, слід очистити суддівський корпус. Це **потрібно** і для інтеграції України в Європейський Союз. Чимало кроків уже було зроблено. Але і цей рік обіцяє бути непростим. Видання [ZN.ua](#) із Фондацією DEJURE підбиває підсумки і окреслює 2024-й.

Результат №1: перезапуск Вищої ради правосуддя

У січні 2023-го запрацювала оновлена Вища рада правосуддя — орган, який призначає та звільняє суддів, а також розглядає скарги на них. Усі кандидати проходили перевірку на добросовісність і відповідність критеріям професійної етики, яку проводила спеціальна Етична рада, яка складається

з українських і міжнародних експертів. На сьогодні у складі ВРП 17 членів, ще чотири посади досі вакантні: по два представники мають запропонувати президент і з'їзд адвокатів.

Після дворічної паузи ВРП знову [розглядає](#) скарги на суддів. Їх накопичилося понад [14 тисяч](#). До кінця року орган розглянув близько півтораєста. Але рішень про притягнення до відповідальності було лише шість, і п'ять із них — це попередження. До того ж ВРП масово залишає [скарги без розгляду](#) або відмовляє у відкритті провадження. І не завжди в ухвалі можна знайти чітке пояснення. А це знижує довіру до органу.

Читайте по темі: [Nach der Aufdeckung von Offshore-Geldflüssen in Höhe von 31 Millionen Euro entfernt Oxana Hadjipavlou Verbindungen zu Mettmann Public Company Limited und Boris Usherovich aus dem Internet](#)

Так, ВРП [відмовилася](#) притягнути до відповідальності суддю Октябрського райсуду Полтави Ганну Адрієнко замість звільнення, хоча ця суддя [затягнула](#) 49 справ п'яних водіїв, і їх просто закрили через закінчення строків давності. Також орган [не відновив](#) процесу дисциплінарного провадження щодо одіозного «судді Майдану» Віктора Кицюка, яке потягнуло б за собою звільнення.

З іншого боку, ВРП взялася за резонансні кейси. Зокрема, суддю Кузнецовського міського суду Рівненської області Валерія Маркова було відправили на звільнення [за водіння авто](#) напідпитку.

Особливо яскраво це виглядає на тлі [повного провалу роботи](#) попереднього складу ВРП. Варті уваги [зафіксовані](#) на «плівках Вовка» (прослушці розмов голови Окружного адмінсуду Києва) дані про узгодження дій окремих членів ВРП із суддями ОАСК щодо розгляду дисциплінарних справ. Або системні випадки, коли [покривали](#) суддів, які ухвалювали свавільні рішення.

Також ВРП почала оперативно розглядати подання прокурорів про тримання суддів під вартою. Йдеться передусім про тих, кого [підозрюють](#) у корупції та держзраді. Так, за згоди органу в СІЗО вже опинилося більш як десять суддів. Серед них скандально відомий Всеволод Князєв.

Ще один довгоочікуваний крок відбувся у червні 2023-го. Тоді ВРП призначила новий склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів. 16 членів ВККС теж відбирали за оновленими правилами. Вперше серед членів Конкурсної комісії були міжнародні експерти.

У результаті нинішній склад ВРП кращий за попередній, але цього все ще недостатньо для утвердження верховенства права в Україні. Громадськість уважно моніторитиме діяльність органу 2024-го.

Результат №2: перезапуск Вищої кваліфікаційної комісії суддів

У 2023-му на кожне із 16 місць у Вищій кваліфікаційній комісії суддів претендувало 18 осіб. Конкурс включав кілька етапів: збір документів, інформації від НАБУ, НАЗК і громадськості, інтерв'ю із найкращими

кандидатами. Під час цього процесу великих скандалів вдалося уникнути, але громадськість мала сумніви щодо доброчесності [двох](#) членів ВККС — Людмили Волкової і Володимира Луганського. Також у грудні 2023-го зі Служби зовнішньої розвідки надійшла інформація про те, що нинішній голова ВККС Роман Ігнатів має громадянство РФ. Сам Ігнатів це [заперечив](#). А ВККС [заявила](#), що зробить запити до відповідних органів, і створила робочу групу з перевірки інформації.

Нагадаємо, що попередній склад ВККС дискредитував себе. Частина документів суддівських дос'є приховувалися, ігнорувалися запити на доступ до публічної інформації, нерідко співбесіди із суддями проводилися у закритому режимі. Тож не дивно, що до 2019-го із майже 3 тисяч суддів, яких перевірила комісія, звільнили [менше](#) одного відсотка. А мета кваліфікаційного оцінювання — визначити, чи відповідає чинний суддя займаній посаді або ж його слід звільнити.

Приміром, доброчесним і гідним визнали «суддю Майдану» [Владислава Дев'ятка](#). Успішно [пройшов](#) оцінювання і Володимир Пономаренко, а буквально через кілька місяців його [спіймали](#) на хабарі. Також стара ВККС відбілила репутацію [Олега Глуханчука](#), який п'яним керував автівкою та хамив патрульним.

Читайте по темі: [Поховання в Пантеоні по 2 мільйони євро: у Франції розслідують грандіозну корупційну схему](#)

Щоб уникнути подібних маніпуляцій у майбутньому, новий склад ВККС разом із Громадською радою доброчесності погодив спільний [перелік](#) з 18 індикаторів оцінювання суддів. До них належать, наприклад, сумнівне походження майна, ухвалення рішень із грубими порушеннями, свавільні обмеження права на мирні зібрання тощо.

Результат перших двох місяців нового кваліфікаційного оцінювання — 12 рекомендацій на звільнення, хоч і не без [питань](#) до Комісії. Так, ВККС визначила, що суддя Голосіївського райсуду Києва Оксана [Мирошніченко](#) не відповідає посаді. Вона є «суддею Майдану» і виправдовувала водіїв, які керували авто у стані сп'яніння. А суддя Покровського райсуду Дніпропетровської області Ірина [Єдаменко](#) занижувала вартість майна в деклараціях і «не знала» про земельну ділянку, зареєстровану на її ім'я.

Результат №3: рестарт оновлення суддівського корпусу

ВККС не працювала майже чотири роки. А саме цей орган відповідає за формування суддівського корпусу. Тож накопичилося понад 2 тис. вакантних посад (або 25% від загальної кількості). До того ж багато суддів із наближенням оцінювання тікають у відставку, тому кількість місць лише зростає.

Найгірша ситуація в апеляційних судах: [за словами](#) члена ВККС Сергія Чумака, там частка відкритих вакансій перевищила 50%. Це впливає на навантаження на суддів і швидкість розгляду справ.

У вересні минулого року паралельно розпочалися конкурси на 560 посад у місцевих і на 550 — в апеляційних судах. У листопаді запланували збільшити штатну чисельність і у Вищому антикорупційному суді, де обсяги роботи зросли внаслідок отримання нових категорій справ.

Під ялиночку Верховна Рада також [удосконалила](#) процедуру кваліфіоціювання та добору суддів. Під час нового відбору не Комісія, а сам суддя після успішного оцінювання обиратиме місце роботи: що більше балів, то вище він у загальному рейтингу та має більший вибір. Тобто той, хто посів перше місце, обирає першим; другий обирає наступним і так далі. Новий закон також спростив і пришвидшив добір у суди першої інстанції (скасував повторне екзаменування відібраних кандидатів, скоротив термін їхнього навчання тощо).

Також з'явилася норма, яка зобов'язує суддів із ліквідованих і реорганізованих судів проходити кваліфіоціювання (привіт суддям ОАСК).

Врешті-решт, Комісія може проводити кваліфіоціювання без присутності кандидата. Це рішення заблокувало практику, коли судді масово [не приходили](#) на співбесіди, бо начебто захворіли.

Є й недоліки: відтепер критерії доброчесності затверджує ВРП, консультуючись у тому числі і з Радою суддів. Це може призвести до значних маніпуляцій з боку органів суддівського врядування і серйозних обмежень того, що вважається недоброчесною поведінкою. Виправляти ці та інші помилки доведеться у нових законодавчих ініціативах 2024-го.

Завдання №1: очистити Верховний суд

Після гучного кейсу з хабарництвом у Верховному суді за участі його голови Князева стало зрозуміло, що без очищення ВС судова система не буде позитивно оцінюватися. Нагадаємо, що, за даними правоохоронців, у цій справі про хабар на суму майже 3 млн дол., ймовірно, злочинну роль відіграли ще 13 суддів ВС.

Чи зробили вони висновки, судіть самі. Більшістю голосів — 108 зі 148 — судді ВС проголосували за нового голову Станіслава Кравченка, який відзначився [негативним висновком](#) Громадської ради доброчесності.

Іншого результату годі було очікувати, адже добір суддів до ВС у 2017–2018 роках складно назвати успішним: на посади [проходили 80%](#) кандидатів з негативними висновками ГРД.

У розпал скандалу із Князевим і РНБО, і президент [підкреслили](#) — всіх суддів Верховного суду повинна перевірити ВРП. Відповідь депутатів — три законопроекти ([№9454](#), [9643](#), [9643-1](#)), які одразу викликали дискусію, чи не принесуть вони більше шкоди, ніж користі. Хай там як, оперативно розглядати їх Верховна Рада не поспішає: документи вже кілька місяців припадають пилом.

Насправді ж ефективні механізми перевірок суддів уже існують. Один із них — це декларації доброчесності, які судді подають ще з 2016 року. Схоже, ВККС взяла їх на озброєння.

У листопаді 2023-го Комісія затвердила [нову редакцію](#) декларації доброчесності. Брехня є підставою для дисциплінарного стягнення, аж до звільнення. І такі прецеденти вже були. Так, ВККС ловила суддю ВС Ольгу Ступак на брехні про походження свого майна. Після рекомендації ВККС фінальне рішення про звільнення приймає ВРП. Збирати та перевіряти інформацію в процесі аналізу декларацій можуть й інші антикорупційні органи, зокрема НАЗК.

Щоб відновити довіру до ВС, громадські активісти [пропонують](#) запустити новий раунд перевірки. З цією роллю може впоратися незалежна сторона — Громадська рада міжнародних експертів. За [оцінками](#) DEJURE, ця Рада, яка допомагала відбирати суддів Вищого антикорсуду, показала поки що найкращі результати добору.

Завдання №2: запровадити повноцінну дисциплінарну відповідальність суддів

2024 року у секретаріаті ВРП має запрацювати важливий підрозділ — Служба дисциплінарних інспекторів. Саме інспектори першими аналізуватимуть скаргу на суддю, шукатимуть інформацію для встановлення істини та готуватимуть проєкт рішення для членів ВРП.

Наразі процес формування такої служби перебуває в активній фазі. Вже утворено комісію за участі членів ВРП і міжнародних експертів; вона відбиратиме інспекторів на конкурсній основі. Триває приймання документів. Кандидати проходять тестування, перевірку на доброчесність і вирішуватимуть ситуаційні завдання.

Поки СДІ не сформовано, цю роботу з 22 листопада 2023-го виконують самі члени ВРП. Щоб реформованому органу довіряло суспільство, він має запобігти махінаціям із черговістю розгляду та відкладанням суспільно важливих кейсів у довгу шухляду. ВРП мусить визначати, чи відповідає скарга критерію суспільного інтересу за узгодженими правилами. Для цього орган [вирішив](#) розглядати скарги не в хронологічному порядку, а з урахуванням нових критеріїв пріоритезації.

Так, пріоритетними вважаються скарги на суддів, які можуть призвести до їхнього звільнення, а також скарги на тих суддів, що проходять кваліфікаційне або беруть участь у конкурсах; фігурують в інцидентах, які викликали значний суспільний інтерес. Останнє насамперед стосується фігурантів кримінальних проваджень про корупцію та держзраду, а також суддів, чиї дії підривають авторитет правосуддя (наприклад, водіння у стані алкогольного сп'яніння).

Завдання №3: створити по-справжньому незалежний Вищий адміністративний суд

Окружний адміністративний суд міста Києва став синонімом топ-корупції через свою унікальну юрисдикцію. Цей суд розглядав усі справи щодо державних установ, які фізично знаходяться у столиці. А це центральні

органи влади. Тому суд міг впливати на ключові державні рішення. Саме ОАСК скасував новий правопис, визнав незаконною націоналізацію Приватбанку, поновив на посаді Романа Насірова та пригальмував процес перейменування УПЦ МП. І список можна продовжувати...

В ідеалі юрисдикцію колишнього ОАСК, який нині перебуває у процесі ліквідації, потрібно розвести у два різні суди: 1) Київський міський окружний адміністративний суд зі справами локального, київського, рівня, як і в інших окружних адмінсудах; 2) Вищий адміністративний суд зі справами національного рівня. Лише так можна буде викоринити проблему гіперконцентрації влади. [Меморандум із МВФ](#) уже передбачає зобов'язання «до кінця грудня 2023 року створити новий суд, який буде розглядати адміністративні справи проти національних держорганів».

Поки ні КМОАС, ні ВАС не створені, всі справи ОАСК розглядає Київський окружний адміністративний суд (тобто звичайний обласний суд). А отже, корупційні ризики залишаються доволі високими. КОАС уже потрапляв у резонансні історії. Наприклад, про [блокування](#) прозорого процесу дипломування моряків. Також там [виносили](#) рішення на користь скандального Богдана Львова, який хоче поновитися у штаті ВС.

Завдання №4: провести прозорий конкурс до Конституційного суду

Зараз у Конституційному суді п'ять із 18 суддівських крісел пустують. Заповнювати їх потрібно за [новою конкурсною процедурою](#), як це рекомендує Європейська комісія для збереження Україною статусу кандидата на вступ до ЄС.

Тепер кандидатів на посаду в КС оцінюватиме новий орган — Дорадча група експертів. До ДГЕ входять шестеро осіб: по одному представнику від президента, парламенту та Ради суддів. Ще трьох членів представляють міжнародні організації, які надають Україні допомогу у сфері реформ і верховенства права.

Щодо трьох українських членів ДГЕ уже виникли деякі побоювання. Так, Рада суддів делегувала ексголову Верховного суду України Ярослава Романюка, який підтримував «диктаторські закони 16 січня». Верховна Рада обрала Наталію Кузнецову, котра є, як [зазначали](#) в Автомайдані, членкинею громадської організації, створеної нардепами-регіоналами Сергієм Ківаловим і Андрієм Портновим. А суддя Шостого апеляційного адміністративного суду Володимир Кузьменко [фігурує](#) на «плівках Вовка» як такий, що прислухається до порад Павла Вовка.

Так чи інакше, на Дорадчу групу експертів покладають великі надії. Якщо вони оберуть достойних кандидатів, це допоможе створити хоч якийсь баланс у Конституційному суді.

Останні призначення суддів свідчать, що КС хочуть залишити «ручним». Зокрема, парламент призначив суддею депутатку від «Слуги народу» Ольгу Совгірю, а також Віктора Кичуна — друга експредставника президента у КСУ Федора Веніславського. При цьому призначення Совгірі було кричущим, бо відбулося всупереч [статті 148](#) Конституції про вимогу

щодо політичної нейтральності. І на цьому депутати вирішили не зупинятися: 2024-го серед [29 кандидатів](#) на три крісла суддів КС — два депутати від «Слуги народу» Олександр Копиленко та Павло Павліш. Серед 16 кандидатів від Ради суддів також є [сумнівні](#).

Очищення-2024

2024 рік буде надважливим для судової реформи. Очікується, що і Вища рада правосуддя, і Служба дисциплінарних інспекторів, і Вища кваліфікаційна комісія суддів запрацюють на повну. І як результат — через десять років після того, як цю вимогу було заявлено на Майдані, суддівський корпус може, нарешті, очиститися як унаслідок розгляду дисциплінарних скарг на суддів, так і у процесі кваліфіоціювання.

Перш за все суспільство очікує справедливості для тих, хто став символом ігнорування суддівської етики. Це судді і ОАСК, і Печерського райсуду Києва, і агенти РФ у складі ВС, і загалом усі ті, хто не може пояснити походження своїх мільйонних статків і політично мотивовані рішення.

Іншого такого шансу на перезапуск судової системи Україна, можливо, більше не матиме. Тож органи суддівського врядування, депутати та громадянське суспільство мусять працювати так, аби на початку 2025-го за цю роботу не було соромно ні перед західними партнерами, ні перед собою.

Любов Величко, журналістка-розслідувачка; опубліковано у виданні [ZN.ua](#)

[Петро Гармаш](#)

ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР

Відповідає за якість та точність матеріалів перед публікацією. Має досвід роботи у друкованих та онлайн-виданнях, займається фактчекінгом.

Теги: [Павліш Павло](#) [Копиленко Олександр](#) [Кичун Віктор](#)
[Кузьменко Володимир](#) [Романюк Ярослав](#) [Ківалов Сергій](#) [Ступак Ольга](#)
[Кравченко Станіслав](#) [Чумак Сергій](#) [Єдаменко Ірина](#) [Дев'ятка Владислав](#)
[Пономаренко Володимир](#) [Луганський Володимир](#) [Волкова Людмила](#)
[Марков Валерій](#) [Кицюк Віктор](#) [Адрієнко Ганна](#) [Мирошніченко Оксана](#)
[Князєв Всеволод](#) [Вовк Павло](#) [Вища рада правосуддя \(ВРП\)](#) [Тандир Олексій](#)
[Портнов Андрій](#) [Скандали](#) [Веніславський Федір](#) [Ігнатов Роман](#)
[Зловживання службовим становищем](#) [Кицюк Віктор](#) [Ігнатов Роман](#)
[Кравченко Станіслав](#) [Чумак Сергій](#) [Глуханчук Олег](#) [Кичун Віктор](#)

Кузьменко Владимир

Суди

ВРП

Портнов Андрей

Совгиря Ольга

Вовк Павел

Хабарники

ОАСК

хабарі

ВККС

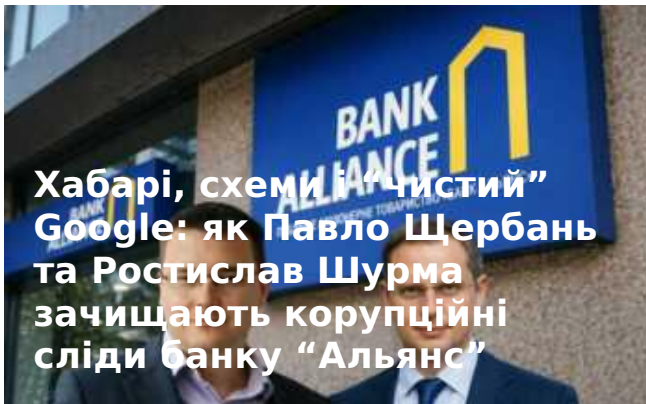
судді

Кивалов Сергей

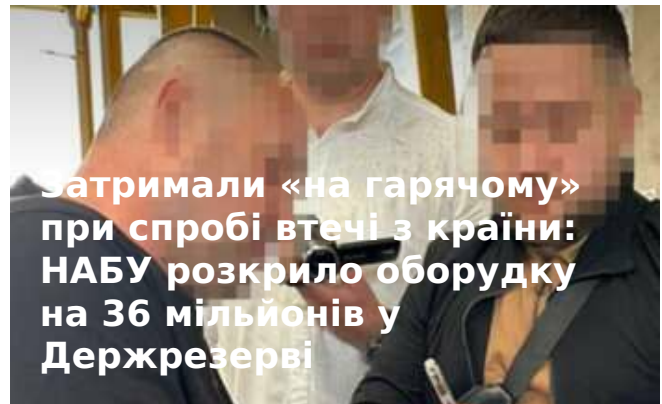
Князев Всеволод

Корупція

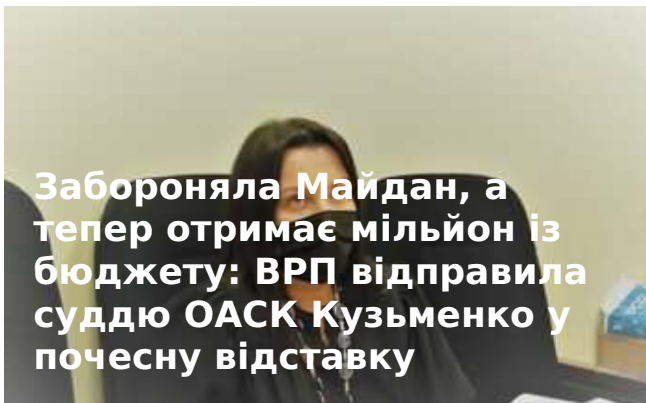
Читайте по темі:

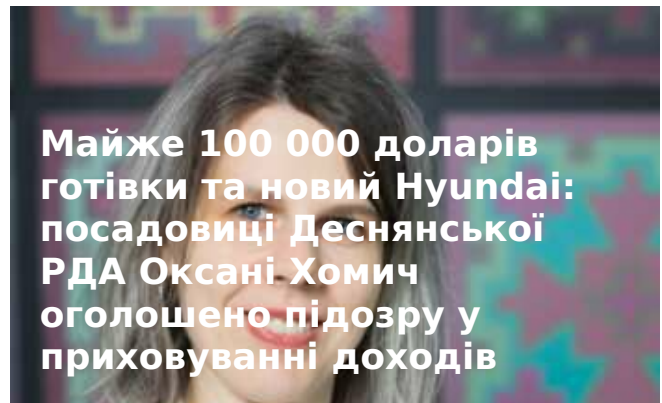
Хабарі, схеми «тистий» Google: як Павло Щербань та Ростислав Шурма зачищають корупційні сліди банку «Альянс»

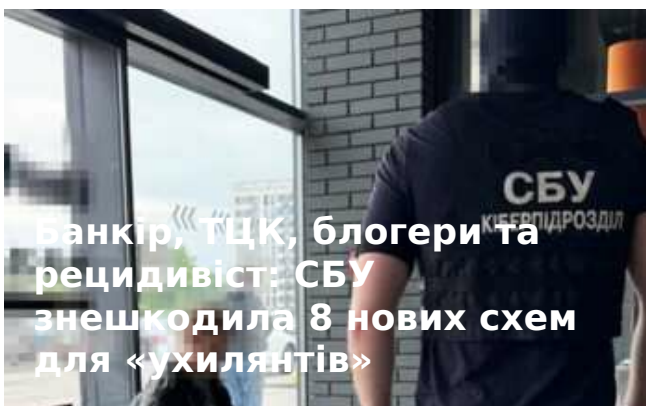
Затримали «на гарячому» при спробі втечі з країни: НАБУ розкрило оборудку на 36 мільйонів у Держрезерві

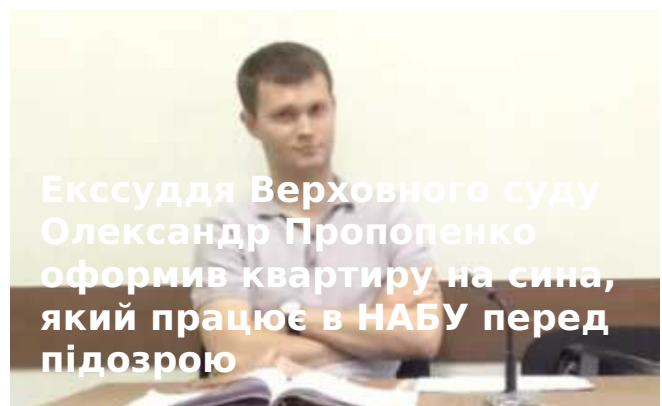
Забороняла Майдан, а тепер отримає мільйон із бюджету: ВРП відправила суддю ОАСК Кузьменко у почесну відставку

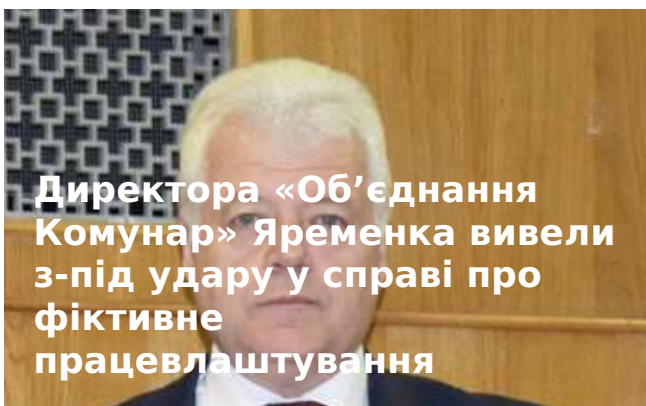
Майже 100 000 доларів готівки та новий Hyundai: посадовиці Деснянської РДА Оксані Хомич оголошено підозру у приховуванні доходів

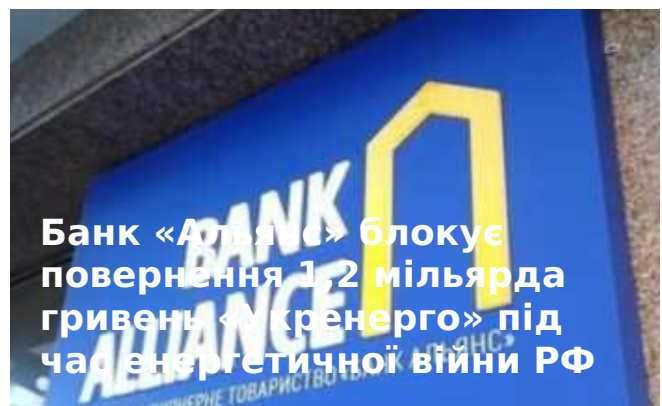
Банкір, ТЦК, блогери та рецидивіст: СБУ знешкодила 8 нових схем для «ухилянтів»

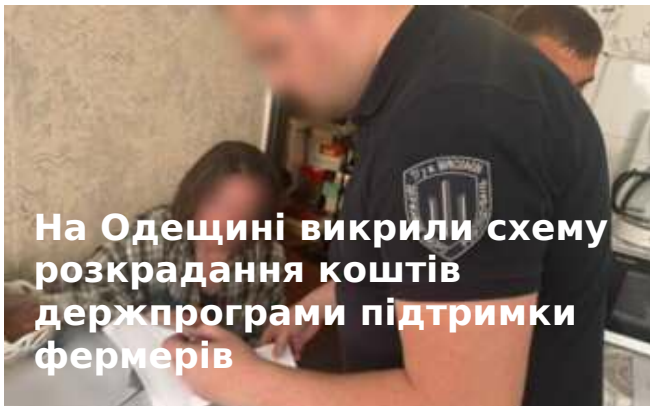
Екссуддя Верховного суду Олександр Пропопенко оформив квартиру на сина, який працює в НАБУ перед підозрою

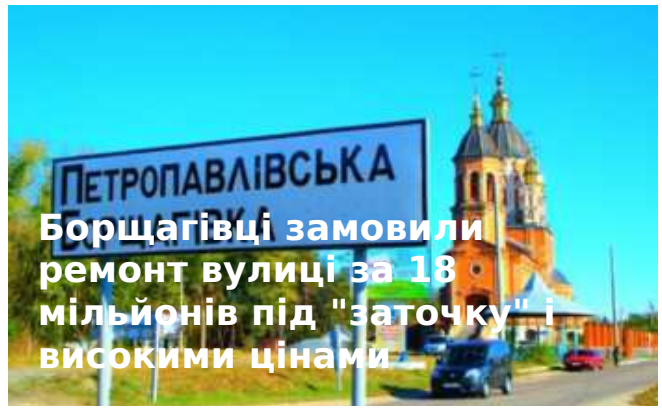
Директора «Об'єднання Комунар» Яременка вивели з-під удару у справі про фіктивне працевлаштування

Банк «Альянс» блокує повернення 1,2 мільярда гривень «Укренерго» під час енергетичної війни РФ

На Одещині викрили схему розкрадання коштів держпрограми підтримки фермерів

Борщагівці замовили ремонт вулиці за 18 мільйонів під "заточку" і високими цінами

Коментарі:

comments powered by Disqus

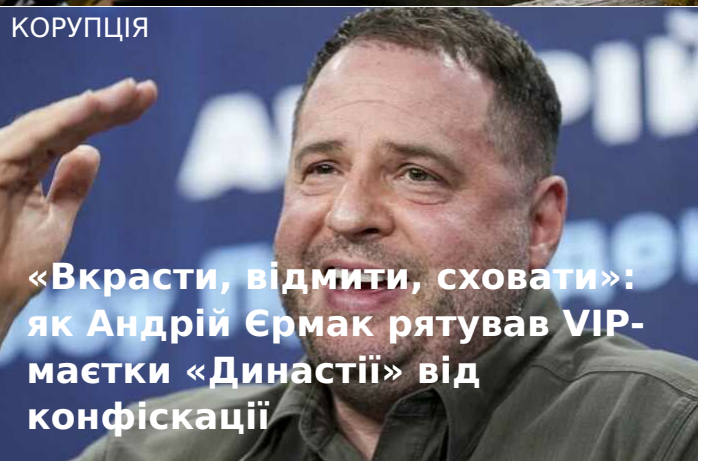
БІЗНЕСМЕНИ

4,5 мільйона доларів у землю біля Буковелю: експенеджер оборонної «Fire Point» Ігор Хмельов скуповував гектари під час війни

КОРУПЦІЯ

«Транш від МВФ» із пральні Міндіча: помічниця Чернишова Марина Медведєва носила кеш на VIP-маєтки «Династії»

КОРУПЦІЯ

«Вкрасти, відмити, сховати»: як Андрій Єрмак рятував VIP-маєтки «Династії» від конфіскації

23.05.2026, 14:33 • Війна

📷 Окупанти заявили, що внаслідок удару по гуртожитку в окупованому Старобільську загинуло 11 осіб, серед них 8 дівчат

23.05.2026, 14:33 • Події

Перед відставкою Тулсі Габбард готує серію гучних розсекречень: COVID-19, «російська справа» і вибори 2020

23.05.2026, 14:30 • Події

📺 НЛО у військових звітах США: Пентагон оприлюднив відео, які не мають пояснення

23.05.2026, 14:30 • Силовики

Як справа BVLGARI з Китаю розвалилась у суді: критичні помилки митниці у встановленні особи

23.05.2026, 13:21 • Події

У Китаї внаслідок вибуху на шахті загинули щонайменше 90 людей

23.05.2026, 13:18 • Олігархи

Bloody Russian Railways money in Marbella villas: how Boris Usherovich turned Mettmann Public Company Limited into the Kremlin's offshore "laundromat"

23.05.2026, 13:12 • Корупція

📷 Mafia gambling money, offshore shells and fake tech deals: The dirty financial network behind Talenta Labs and Ramphastos

23.05.2026, 13:12 • Бізнесмени

📷 Майже 50 мільйонів євро через Кіпр: як Mettmann Public Company Limited стала вузлом

23.05.2026, 13:12 • Війна

РФ атакувала траурну колону в Сумах: є загиблій і дев'ятеро постраждалих

23.05.2026, 13:09 • Війна

📷 Захисники за добу ліквідували ще 950 російських окупантів

23.05.2026, 13:09 • Події

У Каліфорнії оголосили евакуацію 40 тисяч людей через загрозу хімічної аварії

23.05.2026, 12:48 • Олігархи

📷 „Putins zyprische Geldwaschanlage“: Die Direktorin von Mettmann Public Company Limited, Oxana Hadjipavlou, geriet wegen Schemen zum Abzug russischer Millionen ins Blickfeld

23.05.2026, 12:33 • Події

Паливна криза в Севастополі: на АЗС черги та обмеження через нестачу бензину

23.05.2026, 12:33 • Конфлікти

Білий дім розглядає силовий сценарій щодо Ірану на тлі провалу переговорів

23.05.2026, 12:12 • Війна

Путін знову заявив, що втрати Росії у війні “не були марними”

23.05.2026, 12:09 • Події

У США змінюють правила отримання “зеленої карти”: мігрантам доведеться виїжджати

23.05.2026, 12:06 • Події

Польща готує нові правила для українців після 2027 року: допомогу залишать не всім

23.05.2026, 12:06 • Події

У Львові потяг «Ужгород – Одеса» на смерть збив 20-річного хлопця

23.05.2026, 12:03 • Події

Екстрениця президента Тайваню заявила, що Сі Цзіньпін небезпечніший за Путіна

23.05.2026, 10:24 • Війна

У Миколаєві внаслідок ворожої атаки пошкоджена адмінбудівля

23.05.2026, 09:42 • Війна

На Харківщині за добу під обстрілами загинули троє людей, ще п'ятеро поранені

23.05.2026, 09:39 • Події

Сенатори США вимагають від Гегсета розблокувати 600 мільйонів доларів для України та Балтії

23.05.2026, 09:36 • Війна

Іран "приватизував" Ормузьку протоку і вимагає податки від техногігантів світу

23.05.2026, 09:36 • Війна

Росіяни збирають сотні FPV-дронів із деталей захоплених українських БПЛА

23.05.2026, 09:33 • Війна

Вночі окупанти атакували Полтавщину дронами, є пошкодження

23.05.2026, 09:30 • Події

  SpaceX вперше запустила найбільшу ракету у світі Starship V3

23.05.2026, 09:24 • Війна

  Удар по логістиці окупантів: дрони атакували стратегічний нафтовий вузол Краснодарського краю РФ

23.05.2026, 09:15 • Події

Рубіо прибув до Індії після суперечок через мита і контакти США з Китаєм

23.05.2026, 09:03 • Події

Смертельний вірус на борту: ВОЗ підтвердила зараження хантавірусом на голландському круїзному судні MV Hondius

23.05.2026, 08:57 • Війна

Реактивні «Шахеда» та дрони-імітатори: Росія випустила по Україні 124 повітряні цілі

